

Covenant & Conversation

Jonathan Sacks
THE RABBI SACKS LEGACY

RABI LORD JONATHAN SACKS'IN ÖĞRETİ VE YAZILARINDAN

Covenant & Conversation yazılarına sağladıkları ve Harry (Chaim) Schimmel'in anısına adanan cömert sponsorlukları için Schimmel Ailesi'ne teşekkürlerimizle. "R. Chaim Schimmel'in Tora'sını, onunla ilk karşılaştığım zamandan beri severim. Sadece yüzeysel gerçeğe değil, altta yatan daha derin gerçeğe olan bağlantısıyla da ilgilenmeye gayret eder. 60 yıldır kendisine eşlik eden olağanüstü eşi Anna'yla birlikte, aile, cemaat ve Tora sevgisine adanmış bir yaşam inşa ettiler. Ortaya koydukları örnek yaşamla beni fazlasıyla etkilemiş müstesna bir çift." – Rabi Sacks

Şofetim Büyüklik Tevazudur

Bu haftaki *perasha*da kralı ele alan konu içinde büyüleyici bir ayrıntı vardır. Metin şöyle demektedir:

"Kraliyet tahtına çıkmasıyla birlikte bu Tora'nın ikinci bir kopyasını Levi-Koenler'in huzurunda bir tomar üstüne yazmalıdır. [Tora daima kralın] Yanında olmalı ve [kral,] hayatının tüm günlerinde [bu tomarı] okumalıdır. Bu sayede Tanrısı A-Şem'den çekinmeyi öğrenecek, bu Tora'nın tüm sözlerini ve bu hükümleri gözetip uygulayacaktır ki kendisini kardeşlerinden üstün görmesin ve emirden sağa veya sola sapmasın. Bu sayede Yisrael'in içinde, krallığı üzerindeki günlerini uzun kılacaktır – hem o, hem oğulları."

Devarim 17:18-20

Onu "hayatının tüm günlerinde okumalıdır" ki Tanrı korkusuna sahip olsun ve Tora kanununu asla çiğnemesin. Ama bir sebep daha

vardır: "ki kendisini kardeşlerinden üstün görmesin" (Kaplan çevirisi), "ki kalbi kardeşlerinin üzerinde kibirli olmasın" (Robert Alter). Kralın alçakgönüllü olması gerekiyordu. Ülkenin en yüksek konumunda olan kişi, kendisini ülkenin en yüksek konumunda görmemeliydi.

Bu, Yahudiliğin siyasi liderliğe dair anlayışı açısından muazzam bir öneme sahiptir. Özellikle Yisrael kralına yöneltilmiş başka emirler de vardır. Mısır'la ticari bağlar kurmamak için çok fazla at sahibi olmamalıdır. Çok fazla kadınla evlenmemelidir, çünkü aksi takdirde "kalbi [doğru yoldan] sapabilir". Aşırı servet biriktirmemelidir. Tüm bunlar bir kral için sürekli birer akıl çelici etken niteliğindedir. Bildiğimiz gibi ve Hahamlarımızın da işaret ettikleri üzere, Şelomo'nun – insanların en bilgesinin – ihlal ettiği üç yasak bunlardı ve antik Yisrael'deki monarşinin tarihinin büyük bölümünü işaretleyen yozlaşma yönündeki yavaş ve uzun süreli kayma, bununla başlamıştı. Bu

durum, Şelomo'nun ölümünden sonra krallığın bölünmesine yol açmıştı.

Ama bunlar sebep değil, belirtiydi. Sebep, kralın, halkın üzerinde olduğu için kanunun da üzerinde olduğu hissine kapılacak olmasıydı. Hahamlarımızın söyledikleri gibi Şelomo bu yasakları çiğnemesini şu sözlerle gerekçelendirmişti:

Bir kralın çok fazla kadınla evlenme yasağının tek sebebi, kalbini yoldan çıkaracak olmalarıdır. Öyleyse ben çok kadınla evleneceğim, ama kalbimin yoldan çıkmasına izin vermeyeceğim. Ve çok fazla at sahibi olma yasağının tek sebebi Mısır'la bağlar kurmayı önlemek olduğuna göre, ben çok at sahibi olacağım, ama Mısır'la iş yapmayacağım.

Sanedrin 21b

Her iki örnekte de Şelomo, Tora'nın hakkında uyarıda bulunduğu tuzağa düşmüştür. Şelomo'nun eşleri onun kalbini gerçekten de yoldan çıkarmışlardır (Melahim I 11:3) ve atları Mısır'dan ithal edilmiştir (Melahim I 10:28-29). İktidarın kibri, çöküşüdür. Kibir, insanı kaçınılmaz cezaya götürür.

Tora'nın – sadece bir incelik veya sahip olunması iyi bir şey olarak değil, krallık rolü için elzem bir nitelik olarak – tevazu üzerindeki ısrarının sebebi budur. Krala en yüksek saygıyla davranmak gerekirdi. Yahudi kanununda kendi onurundan feragat etme yetkisi olmayan tek kişi, rolünün ağırlığı sebebiyle, kraldır. Bir anne veya baba kendi onurundan

feragat edebilir. Bir *rav* da. Hatta bir *nasi* bile. Ama kral – hayır (*Kiduşin* 32a-b). Yine de, kralın harici debdebesiyle içindeki duyguları arasında tam bir zıtlık olması gerekir.

Rambam bu konuyu güzelce ifade etmiştir:

Tora, tıpkı [krala] büyük bir onur bahşetmesi ve herkesi ona hürmetle yükümlü kılması gibi, aynı şekilde ona da kalbinde alçakgönüllü ve [gurur açısından] boş olmasını emretmiştir. Pasukta söylendiği gibi, “Kalbim boştur içimde” (Teilim 109:22). Yisrael'e aşırı bir kibirle de davranmamalıdır, zira [pasuk] “ki kalbi kardeşlerinin üzerinde kibirli olmasın” (Devarim 17:20) demektedir. Hem küçüğe hem de büyüğe karşı lütufkâr ve merhametli olmalı, onların iyilik ve refahıyla ilgilenmelidir. İnsanların en mütevazısının bile onurunu korumalıdır. Halka toplu halde hitap ettiği zaman nazikçe konuşmalıdır. Pasukta söylendiği gibi “Dinleyin kardeşlerim ve halkım...” (Divre Ayamim I 28:2). Ve benzer şekilde “Eğer bugün bu halkın bir hizmetkârı olursan...” (Melahim I 12:7). Daima büyük bir tevazu ile davranmalıdır. Öğretmenimiz Moşe'den daha büyük kimse olmamıştır ve buna rağmen [Moşe] “Biz kimiz ki? Şikâyetleriniz bize karşı değil” (Şemot 16:8) demişti. [Kral,] ulusun zorluklarını, yüklerini,

şikâyetlerini ve öfkesini, bir dadının bir bebeği taşıdığı gibi taşımalıdır.

Rambam, İlhot Melahim [Kral Kanunları] 2:6

Bu konudaki rol modeli, Tora’da “son derece alçakgönüllüydü, toprağın yüzeyi üstündeki insan ırkının tümünden [daha çok]” (Bamidbar 12:3) sözleriyle tarif edilen Moşe’dir. Buradaki “alçakgönüllü” sözcüğü, çekingen, uysal, kendini alçaltan, ürkek, utangaç, mahcup veya özgüveni eksik anlamına geliyor değildir. Moşe bunların hiçbirisi değildi. Alçakgönüllü olmak, başkalarını onurlandırmak ve onları, önemli – sizden daha az önemli olmayan – insanlar olarak görmektir. Kendinizi alçakta tutmak değil, başkalarını yüksekte tutmak demektir. Genel anlamda, Ben Zoma’nın “Kim onurlandırılır? Başkasını onurlandıran” (Avot 4:1) derken kastettiği şeydir bu.

Bu, bazı cemaatlerin *sidurlarına* (dua kitaplarına) dâhil edilmiş olup *Motsae Şabat*’ta (Şabat çıkışı) söylenen önemli rabinik öğretilere yol açmıştır:

Rabi Yohanan şöyle dedi: “Kutsal ve Mübarek Tanrı’nın büyüklüğünü bulduğun her yerde, O’nun alçakgönüllülüğünü bulursun.”

Bu, Tora’da yazılıdır, *Neviim*’de tekrarlanır ve *Ketuvim*’de üçüncü kez belirtilir. Tora’da şöyle yazılıdır:

Zira Tanrınız A-Şem – [tüm] güçlerin Tanrısı ve [tüm] efendilerin Efendisi O’dur – [kimseye] özel ilgi göstermeyen ve rüşvet

almayan, Büyük, Kudretli ve Heybetli Tanrı’dır.

Devarim 10:17

Ve Talmud’un (Megila 31a) işaret ettiği üzere, bunun hemen ardından, “Yetim ve dul için adaleti uygular, yabancıyı sever, ona ekmek ve giysi verir...” (Devarim 10:18) sözlerini okuruz. Tanrı, seviye farkı gözetmeksizin herkesi önemser ve bizim de aynısını yapmamız gerekir – bir kral bile; daha doğrusu *özellikle bir kral* böyle yapmalıdır. Büyüklük tevazudur.

Kraliçe II. Elizabeth’in Elmas Jübilesi (tahta çıkışının altmışıncı yıl kutlamaları)¹ bağlamında anlatılmaya değer bir hikâye var. Bu olay 27 Ocak 2005’te St. James Sarayı’nda yaşandı. Baş Haham olarak, Holokost’tan kurtululardan oluşan bir gruba eşlik etmeye davet edilmişim ve birlikte Auschwitz’in kurtuluşunun altmışıncı yıldönümünü anacaktık. Fransa Kralı XVIII. Louis, dakiklik, kralların kibarlığıdır demişti. Kraliyet ailesi vaktinde gelir ve vaktinde gider. Aynısı Kraliçe için de geçerlidir; ama bu sefer farklıydı. Ayrılma vakti geldiğinde Kraliçe gitmedi. Kaldı. Ve daha da kaldı. Refakatçilerinden biri, Kraliçe’nin planlanan ayrılış saatinden sonra bu kadar uzun süre kaldığını daha önce hiç görmediğini söyledi.

Kraliçe, hiçbir acele belirtisi göstermeden, tüm dikkatini odaklayarak her bir Holokost kurtulanıyla yakından ilgilenmişti – ve kalabalık bir grup söz konusuydu.

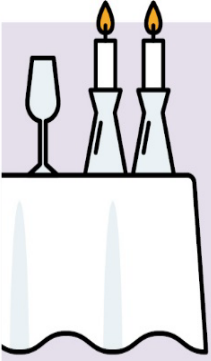
¹ Bu yazı Rabi Sacks tarafından 2012 yaz mevsiminde, Kraliçe’nin Elmas Jübilesi sırasında yazılmıştı.

Tek tek her birinin yanında durup kişisel hikâyelerini dinledi. Holokost kurtulanları, bir tür trans halinde ardı ardına yanıma gelip, “Altmış yıl önce, ertesi gün hayatta olup olmayacağımı bile bilmiyordum, bugün ise Kraliçe ile konuşuyorum” diyorlardı. Kraliçenin bu asil davranışı, derinden yaralanmış bu yaşamlara huzurlu bir kapanış sağlamıştı. Altmış yıl öncesinde Almanya, Avusturya, Polonya ve aslına bakılırsa Avrupa’nın büyük bir bölümünde insanlık dışı muamele görmüşlerdi, ancak şimdi Kraliçe onlara sanki her biri ülkeyi ziyarete gelen yabancı bir devlet başkanymış gibi davranıyordu. İşte gerçek alçakgönüllülük buydu:

Kendini alçakta tutmak değil, başkalarını yüksekte tutmak. Ve alçakgönüllülüğü bulduğunuz yerde, büyüklüğü de bulursunuz.

Bu, her birimiz için bir derstir. Karlin’li Rabi Şelomo, "*Der grester yetser hora is az mir fargest az mi is ein ben melech*" demişti: “Günahın en büyük kaynağı, Kralın evlatları olduğumuzu unutmaktır.” Biz *Avinu Malkenu*, “Babamız, Kralımız” deriz. Dolayısıyla hepimiz bir kraliyet ailesinin üyesiyiz ve o şekilde davranmalıyız. Ve asaletin işareti alçakgönüllülüktür.

Gerçek onur, bize verilen değil, bizim verdiğimiz onurdur.

Şabat Sofrası İçin Tartışma Soruları

1. Güçlü bir konumda olan biri nasıl alçakgönüllü kalabilir?
2. Bu hafta evde, okulda veya arkadaşlarınızla iken alçakgönüllülük ilkesini nasıl uygulamaya geçirebilirsiniz?
3. Tanah’taki başka hangi liderler Moşe ile aynı alçakgönüllülük niteliklerini taşıyordu?